

Vladimir Merćep

EUHARISTIJA U ŽIVOTU POKONCILSKOG SVEĆENIKA

Danas mnogo pišemo i govorimo, a još se više prepiremo o koncilskim idejama i ljudima, o koncilskim i nekoncilskim svećenicima, pa koji put mi koncilski svećenici i radnici ne samo da prosuđujemo onu braću koja nisu kao mi »koncilski« raspoložena, već ih čak i osuđujemo zbog nekoncilskog duha. No može se dogoditi da su braća koju podcjenjujemo više prožeta koncilskim duhom negoli mi, jer su više euharistijski ljudi, euharistijski svećenici. Ako Euharistija ne bude u središtu našeg djelovanja, malo će nam ostati od koncilskog zalaganja. Stoga neće biti naodmet da se zapitamo odgovaraju li naš pokoncilski euharistijski život i rad naučavanju Drugog vatikanskog sabora. Da se pak vratimo koncilskim tekstovima, tjera nas činjenica da je danas naučavanje o Euharistiji izvrgnuto poteškoćama i opasnostima do kojih je nužno dovelo zakonito teološko i liturgijsko istraživanje, osobito nerazboritost i neumjerenost onih koji u ime spomenutog koncila uznemiruju vjernike i tako ometaju zdrav i normalan razvoj pastoralnog djelovanja.

Preopširna koncilaska euharistijska problematika, koja se odnosi na sve vjernike, osobito na nas svećenike, mogla bi se svesti na tri glavne misli, koje, ostvarene, dosljedno povlače za sobom i druge ideje, koje neće biti spomenute ili dovoljno razrađene u ovome članku. Te glavne misli jesu:

1. Euharistija je u prvom redu žrtva Križa,
2. Euharistija je Krist po našim svetohraništima,
3. Euharistija je izvor, vrhunac i središte svega apostolskog djelovanja.

1. Euharistija je u prvom redu žrtva Križa

Prva temeljna ideja koju svećenik mora imati na pameti u odnosu prema Euharistiji i koju mu koncilski tekstovi jasno sugeriraju jest da Euharistija nije samo gozba, nije samo pričest, već u prvom redu žrtva, žrtva Križa, dakle prije svega žrtvena gozba. Da samo spomenemo nekoliko tekstova:

Kad god se na oltaru obavlja žrtva križa, kojom »je bio žrtvovan Krist, naše vazmeno Janje« (1 Kor 5, 7) vrši se djelo otkupljenja (LG 3).

Svoju svetu službu (prezbiteri) najviše vrše u euharistijskom bogoslužju ili sinaksi, gdje radeći kao predstavnici Krista (in persona Christi agentes) i proglašavajući njegov misterij, sjedinjuju molitve vjernika sa žrtvom njihove Glave, te u žrtvi-misi prikazuju i namjenjuju sve do Gospodinova dolaska (usp. 1 Kor 2, 26) jedinu žrtvu Novoga zavjeta, to jest žrtvu Krista, koji se Ocu jedanput prikazao kao neporočna žrtva (LG 28).

Naš je Gospodin, veli konstitucija o liturgiji, na posljednjoj večeri, »one noći kad bijaše izdan«, ustanovio euharistijsku žrtvu svoga Tijela i Krvi da ovjekovječi žrtvu na Križu kroz stoljeća, sve dok ne dođe, te da tako Crkvi, svojoj ljubljenoj Zaručnici, povjeri spomen-čin svoje smrti i uskrsnuća, vazmenu gozbu, na kojoj se Krist blaguje (SC 47).

Treba priznati da su teolozi i liturgičari ovih zadnjih desetljeća mnogo obogatili euharistijsku teologiju. Njihova je zasluga da je došlo do one divne koncilске konstitucije o liturgiji, koja je problem Euharistije dovela do veoma skladnog ekvilibrija. Euharistija je ponovno zadobila svoje središnje mjesto, koje joj pripada u liturgijskom i sakralnom kontekstu. Posljedice te ravnoteže već osjećamo. Na primjer, na mjesto literature koja je samo govorila o odnosu vjernika prema Hostiji nastupila je druga, u kojoj se ističe važnost sudjelovanja vjernika u euharistijskoj Žrtvi. To ne znači da je zbog one ravnoteže koncil htio žrtvovati ili da je išta žrtvovao od onoga što je Crkva tijekom vjekova shvatila i iskusila o važnosti odnosa vjernika prema Kristu u svetohraništu; on je samo htio stvoriti, gdje je trebalo, neku ravnotežu!

No baš u času kad je počela nestajati ona neravnoteža čini se da je na pomolu druga neravnoteža, tako da se spontano nameće pitanje: zar ova nova nije još dublja, opasnija i dalekosežnija po lošim posljedicama negoli ona prva? Poznato je da euharistijska Žrtva po svojoj naravi označuje vertikalnu, jer je prinesena Ocu za grijeh čovječanstva. Neki bi je htjeli svesti na čistu horizontalu (eto nove neravnoteže!), na čistu gozbu, koja izražuje samo zajednicu i bratstvo. Bratska gozba trebala bi da dođe na prvo mjesto i isključivo u pojam Mise. »Euharistija se«, napisao je nedavno kardinal Bensch, »promatra prije svega i isključivo kao znak zajednice«. ¹ I tako se zaboravlja da je zasluga Krista na križu da se ljudi mogu naći

¹ Navedeno prema *L'Homme nouveau*, 17. X 1971, str. 12.

u Euharistiji kao braća i kao sudionici istog kruha, iste gozbe. U času svoje žrtve na Kalvariji Krist nas je sve privukao k sebi i okupio oko sebe.

Stoga je velika dužnost pokoncilskog svećenika da ne zaboravi u prvom redu obilježje Euharistije, da je, naime, ona u prvom redu žrtva Križa. Ako se toga ne bude živo sjećao, neće moći pristupiti k oltaru sabrano i s dubokim strahopoštovanjem, teško će ući u Kristove žrtvene osjećaje za vrijeme sv. Mise, još teže će uspjeti sabrati se iza sv. Pričesti i sv. Mise i zahvaliti se za taj ničim zasluženi dar. Bit će mu gotovo nemoguće da čuje Isusov glas, koji nam zna štošta govoriti poslije Pričesti i Mise, ali ga, nažalost, većinom ne čujemo jer su naše misli daleko od Kristovih žrtvenih misli. Možda je ta udaljenost jedan od razloga što nam je šutnja poslije sv. Mise danas postala tako teška i dugočasna. Dok se pak svećenik sjeća da je Euharistija žrtva Križa, mora istodobno naglašavati da je ona također bratska gozba te stoga znak i veza međusobne ljubavi i jedinstva. I baš o tom obilježju Euharistije često se govori u dokumentima Drugog vatikanskog sabora.

Sakramenat (vjere) Euharistije je, veli Gaudium et spes, večera bratskog jedinstva, anticipacija nebeske gozbe (br. 38).

Vjernici, opominje konstitucija o liturgiji, neka prikazujući neokaljenu Žrtvu ne samo rukama svećenika, nego zajedno s njime nauče prinositi sami sebe i da se tako po Kristu posredniku iz dana u dan usavršavaju u jedinstvu i među sobom, da napokon bude Bog u svemu (br. 48).

A u konstituciji *Lumen gentium* kaže se, na primjer, ovako:

Sakramentom euharistijskog kruha predočuje se i izvršuje jedinstvo vjernika, koji tvore jedno tijelo u Kristu (br. 3). U lomljenju euharistijskog kruha, postajući stvarno dionici Gospodinova Tijela, dižemo se do sjedinjenja s njime i među sobom (br. 7). Hraneći se pak Kristovim Tijelom u svetoj Pričesti, pokazuju (vjernici) konkretnim načinom jedinstvo Božjega naroda, koje se tim sakramentom prikladno izražava i divno ostvaruje (br. 11).

Ideja bratskog jedinstva jedna je od najvećih, najmoćnijih i danas najzavodljivijih ideja koje se stvaraju oko Euharistije. Nju, sigurno, može mnogo razviti i ovlast koncelebracije, koju su svećenici gotovo oduševljeno primili. Razumije se da ona ne bi mogla stvarno izražavati međusobno svećeničko jedinstvo, što bi po sebi morala činiti, kad se u nju ne bi unosilo i duhovno jedinstvo, tj. jedinstvo duša i srdaca. Dapače, bila bi mu na štetu, kad bi, na bilo koji način, davala povoda smanjivanju sabranosti, požrtvovnosti, i pobožnosti kod koncelebranata, jer bi tako došla u sukob s euharistijskom linijom i njezinim ozračjem, koji znače najdublje osjećaje strahopočitanja pred Božjim veličanstvom i najtoplije kucaje srdaca od ljubavi prema Bogu i bratu čovjeku. Ističući pak da je Euharistija bratska gozba, svećenik ide u susret velikom valu milosti koji Duh Sveti, baš danas, sve više širi Crkvom, svojom Zaručnicom; samo

pritom treba imati na umu da se temelji te bratske gozbe nalaze u Kristovoj Žrtvi: Kristovo Tijelo i Krv jesu hrana i piće s toga stola i tvorci tog bratskog jedinstva. Bez žrtvovanog Krista, Bogo-čovjeka, nema euharistijske gozbe, nema pravog bratskog jedinstva. Bez njega može ostati neki, i to kratkog daha, izražaj čiste ljudske filantropije.

2. Euharistija je Krist po našim svetohraništima

Euharistija je također živi i pravi Krist po našim svetohraništima. To je druga temeljna misao, o kojoj govori Drugi vatikanski sabor i koja nam, osobito danas, mora biti duboko privezana uz srce. Svetohranište je živo srce naših crkava.

U dekretu *Presbiterorum ordinis* ističe se da se u kući molitve, u kojoj se slavi i čuva presveta Euharistija, časti na pomoć i utjehu vjernika prisutnost Sina Božjega, koji je prikazan na žrtveniku (br. 5). Da je odnos pokoncilskih vjernika i svećenika prema Kristu u svetohraništu jedna od njihovih najslabijih strana, teško je zatajiti. Ako je Krist u svetohraništu, što bi bilo naravnije i logičnije onome koji vjeruje i ljubi, koji osjeća svoju bijedu, potrebu i osamu, nego da rekne sa sv. Eymardom: »On je tamo; idimo k njemu!« Međutim, bolna je činjenica da privatna euharistijska pobožnost slabi i neki je čak napuštaju.²

Pokoncilski napor Crkve s obzirom na Euharistiju odvija se u četiri glavna smjera:

- misao i molitva vjernika nastoje se usredotočiti na sv. Misu;
- radi se na tome da bi oni sve više aktivno sudjelovali u njoj;
- sudjelovanje u Misi trebalo bi da zadobije bratsko i apostolsko obilježje;
- u Misi treba što obilnije primjenjivati Božju riječ.

Sve to treba oduševljeno pozdraviti kao divno shvaćanje liturgije i još divnije shvaćanje same Euharistije. No kao posljedicu te orijentacije shvatili su neki da treba smanjiti ili sasvim odbaciti sve ono što znači pažnju i delikatnost prema Kristu izvan njegove euharistijske Žrtve. Stoga su uklonili svetohraništa s najvidljivijih i najljepših mjesta svojih katedrala i crkava i sakrili ih u najzabitnija i najzapuštenija mjesta; zaključali su, eventualno, crkve da ne bi možda kome došla napast pohoditi Krista izvan sv. Mise. Adoracije, klečanja i euharistijske pohode ukinuli su ili smanjili ili su im veoma ograničili vrijeme, a na euharistijske blagoslove, procesije, i kongrese počeli su gledati s bolnim sažaljenjem, ako ne prezirno, s visoka . . . Zar je sve to zdravo i na mjestu? Zar će to, ako se nastavi tim putem, ostati bez loših posljedica za ono što je bitno u Euharistiji, tj. za samu euharistijsku Žrtvu?

Razumije se da smanjivanju privatne euharistijske pobožnosti ne može biti kriv Drugi vatikanski sabor, niti je mogao biti kad bi i htio.

² Usp. G. M. GARRONE, *L'Eucharistie au secours de foi*, Paris 1969, str. 180, 182.

Nije kriv jer je izričito preporučio i odobrio euharistijske pobožnosti.

Veoma se preporučuju, veli konstitucija o liturgiji, pobožne vježbe kršćana ako su usklađene s crkvenim zakonima i s propisima, osobito kad se vrše po nalogu Apostolske Stolice (SC 17).

Sveta Stolica je u nekoliko navrata preporučila privatnu euharistijsku pobožnost i osudila one koji su je htjeli isključiti iz duhovnog života vjernika:

Nemojte dopustiti, opominje Pio XII. biskupe, da se pod izlikom liturgijske obnove ili ležerno govoreći o isključivoj uspješnosti i dostojanstvu liturgijskih obreda crkve zatvaraju, kako to neki čine, u vrijeme koje nije određeno za javnu službu i da se zanemare adoracija i pobožni euharistijski pohodi... Koji tako rade, donose otrovane plodove i nanose najveću štetu kršćanskoj pobožnosti, jer nastaju iz bolesnih ogranaka zdravog stabla. Stoga ih treba odsjeći da bi sok živog stabla mogao uroditi slatkim i najboljim plodovima.³

U istome je smislu pisao i Pavao VI.:

Neka vjernici kroz dan ne propuste pohoditi Presveti oltarski Sakrament, koji treba čuvati u crkvama na uzvišenom mjestu uz najveću počast prema liturgijskim propisima, jer je pohod dokaz zahvalnosti, zalag ljubavi i izraz dužnog klanjanja prisutnome Kristu Gospodinu.⁴

Koncil ne bi mogao biti kriv smanjivanju privatne euharistijske pobožnosti, kad bi i htio, jer je isti Duh Sveti koji je progovorio kroz saborske konstitucije i dekrete, vodio i crkveno učiteljstvo kad je odobravalo razne euharistijske redove, družbe i pobožnosti; jer se on ne bi mogao pokazati nezahvalnim prema najvrednijim sinovima prošlosti, koji su svi od reda, bar ovih zadnjih stoljeća, duge časove, dane i noći, provodili na podnožju oltara; jer ne bi mogao biti tako kratkovidan te ne bi uvidio da su adoratori Krista po našim svetohraništima bili, pa još su i danas, najveći apostoli, najnesebičniji radnici, najtoplija srca i najotvorenije duše. Nije mogao to učiniti jer bi tako oslabio i samu pobožnost prema euharistijskoj Žrtvi. Vjekovno iskustvo pokazuje da je privatna euharistijska pobožnost najbolja garancija ne samo za živu vjeru u stvarnu Kristovu prisutnost pod prilikama kruha i vina već i za sabrano, pobožno i odgovorno prikazivanje sv. Mise. Tko okružuje svetohranište živom vjerom, žarkom ljubavlju i toplom molitvom, taj se neće ponašati na oltaru nesabrano i ravnodušno. Tko se pak bude trudio da s dubokim poštovanjem postupa prema Kristu na oltaru, tome neće biti teško da se kroz dan zadrži kod istog Spasitelja u klanjanju, zahvalnosti i u razgovoru.

Dok ističemo važnost privatne pobožnosti, time ne bismo htjeli, da ne bude nesporazuma, biti branitelji npr. »svećanih« blagoslova uz orkestralnu muziku i solo-pjevanje, bez ikakva aktivnog sudjelovanja vjernika. Ali isto tako ne bismo htjeli braniti neodgovorno ukidanje euharistijskih

³ *Mediator Dei*, AAS 39 (1947), str. 584—585.

⁴ *Mysterium fidei*, AAS 57 (1965), str. 771.

blagoslova. Dok pomišljam na ove, pitam se: čega se sve ne lišava današnji vjernik kad mu se ne dopušta da izrazi Gospodinu svoju zakonitu i opravdanu radost zato što ga posjeduje u svojoj sredini? Čime se nadoknadilo ono što se dokinulo? Što se pronašlo i stvorilo i što će se pronaći i stvoriti da bi došlo do one topline i onog žara koji se spontano odvijaju i razvijaju oko izloženog Svetootajstva preko pjesme i hvalospjeva koje je sama Euharistija nadahnula? Ima li išta prikladnije od blagoslova da se u naše dane pomogne čovjeku da razvije temeljne osjećaje molitve, name osjećaje hvale i slavljenja Boga?⁵ »Haec oportuit facere et illa non omittere« (Mt 23, 23). O tim Spasiteljevim riječima treba dobro razmišljati kad želimo bilo što ukinuti ili uvesti nešto novo, osobito u euharistijskoj pobožnosti, da ne bi krivo shvaćeni napredak ili »polovična znanost« doveli do loših posljedica. Ta »polovična znanost«, o kojoj je toliko pisao Pascal u svoje doba, sastoji se u tome da se, pošto se otkrila jedna istina, odmah požuri zabaciti druga, komplementarna. A jedna od tih komplementarnih istina s obzirom na Euharistiju jest ova: da se možemo okoristiti Misom i stvarno biti prisutni dušom i srcem, vjerom i ljubavlju, u času euharistijske Žrtve, potrebno je da se njezino otajstvo malo-pomalo ukorijeni u našoj svijesti i tako da se, duhom i srcem, spremimo na onaj brz, neobično bogat i kompleksan čin kad se Isusova žrtva bude odvijala u našim rukama. Ništa u tom pogledu ne može nadomjestiti euharistijsku pobožnost, koju nam je namrla tradicija, tj. čašćenje Kristove prisutnosti izvan liturgijske akcije, kontemplacija Otajstva, koje se odvija na oltaru, šutnja čovjeka pred Božjim darom, klanjanje pred Hostijom koje prelazi u hvalu, u zahvalu, kajanje i u prošnju. Tako se čovjek koji će aktivno sudjelovati u Misi sprema preko čovjeka koji se navikao na podnožju oltara šutjeti, slušati, adorirati.

3. Euharistija je izvor, vrhunac i središte apostolskog djelovanja

Treća, neobično važna ideja, koju u pokoncilskom užurbanom radu možemo olako zaboraviti i na koju nas koncil živo podsjeća, jest slijedeća: svako naše djelovanje mora polaziti od Euharistije, k njoj dovoditi i sve se mora odvijati u njezinom ozračju, tj. ona mora biti izvor, vrhunac i središte svega našeg apostolskog nastojanja.

a) Euharistija je izvor apostolskog djelovanja

Ona je *izvor*... *evangelizacije*, veli dekret *Presbyterorum ordinis* (br. 5). Ona je *korijen čitavog života prezbitera* (br. 5). Stoga od nje mora poći svaka njegova aktivnost.

⁵ Usp. G. M. GARRONE, nav. dj., str. 185.

Kad pomislimo na rad koji nas čeka, opasnost je da klonemo duhom. Crkva danas traži od svećenika da promijeni ljude, društvo i sav svijet da bi se mogli spasiti. No on radi u sredini koja se, ponosna na svoja otkrića i na svoju snagu, ne želi spasiti. Što možemo učiniti u takvoj sredini, kojim sredstvima raspoložemo? U tom času svećenik ne smije zaboraviti da baci pogled na onoga koji *prema snazi što silu svoju očituje u nama može učiniti neograničeno više od onoga što možemo moliti ili misliti* (Ef 3, 20). Mora imati na umu da će uzaludne ostati njegove najveće sposobnosti i bezuspješne postati najdublje i najmodernije teološke, psihološke, pedagoške, sociološke i pastoralne spoznaje i metode (koje su mu svakako potrebne!) ako ih ne oplodi Kristova milost. I mora nepokolebivo vjerovati u svemoć te milosti, jer je Spasitelj rekao: *A ja, kad budem podignut sa zemlje, sve ću ljude privući k sebi* (Iv 12, 32). Krist pak ono što je jednom zauvijek zaslužio, prinoseći sebe svome Ocu i umirući na križu, primjenjuje na ljude svih vremena preko Euharistije (usp. *Lumen gentium*, br. 3; itd.). Stoga nije čudo što je koncil htio privezati uspješnost apostolske djelatnosti uz Euharistiju.

Iz liturgije, osobito iz Euharistije, kao s izvora, izljevava se na nas milost te se s najvećim uspjehom postizava ono posvećenje ljudi i proslava Boga u Kristu, prema čemu se, kao prema svojoj svrsi, stječu sva druga djela Crkve (konstitucija o liturgiji, br. 10).

Tko bi, dakle, htio ostati bez uspješnosti u apostolatu, morao bi se odijeliti od Euharistije. Zato, što neki svećenik želi više apostolski djelovati, to se više mora osloniti na Euharistiju: mora postati što više euharistijski čovjek. Ali da bi se svećenik mogao što više osloniti na Euharistiju, mora što više sudjelovati i u euharistijskoj Žrtvi. Za to sudjelovanje nije dovoljno vanjsko korektno obavljanje misne funkcije. Od svećenika se traži da svoju žrtvu sjedini s Kristovom, tj. da postane svećenik i žrtva.

Kao službenici svetoga, opominje dekret Presbyterorum ordinis, presbiteri, napose u Misi, na osobiti način vrše ulogu osobe Krista, koji je samoga sebe predao za žrtvu da bi posvetio ljude. Zato su pozvani da nasljeđuju ono što vrše, tako da posvećujući misterij smrti Gospodnje, nastoje mrtviti svoje tijelo od njegovih mana i požuda (br. 13).⁶ Osobno žrtvovanje s Kristom u sv. Misi svi su dobri svećenici iz prošlosti i iz sadašnjosti shvaćali i shvaćaju kao neophodno nužan zahtjev da se može dobro i plodonosno prikazivati euharistijska Žrtva. Kad je jednom jedan subrat zapitao sv. Andriju Huberta da li je već rekao svoju Misu, odgovorio mu je: »Nažalost, ne znam jesam li ikad rekao svoju Misu.« Kako subrat nije shvatio taj odgovor, svetac je nastavio: »Prinositi žrtvu sv. Mise ne sastoji se samo u pobožnom moljenju misnih molitava, već u tome da čovjek postane sličan Kristu, u tako savršenom sjedinjivanju s tim božanskim uzorom da može stvoriti isto srce s njime, iste misli, iste osjećaje.«⁷

⁶ Usp. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, Rim 1970, br. 44, str. 36.

⁷ Nav. prema Cl. DILLENCHNEIDER, *Le Christ, l'unique prêtre et nous ses prêtres*, Paris 1960, str. 51.

No Krist ne traži da samo s njime prinosimo Žrtvu već da i radimo s njime, i to primjenjujući najprikladnije pastoralne metode. Da bi pak svećenik mogao uistinu apostolski raditi, potreban mu je apostolski žar i mladenački polet. Taj žar i polet ne mogu doći od slabe ljudske naravi, koja ga moćno vuče prema mirovanju, k malodušju i k crnom gledanju na budućnost, osobito kad pomišlja na veliko polje rada, a sile mu počinju malaksati te se osjeća sam, bez suradnika. Pomanjkanje žara, poleta i vedrine pri pogledu u budućnost žalosna je pojava, koja tu i tamo počinje zahvaćati neke crkvene krugove. Možda je tome jedan od razloga što su im se počeli sušiti euharistijski izvori. Euharistija im ništa ili gotovo ništa ne govori, niti im može išta dati, a trebala bi inače, prema jakim riječima nekih crkvenih pisaca i otaca, da ih po sebi »ugoji Bogom«⁸ i učini ih »poput lavova, koji vatru bacaju iz usta i vragu strah zadavaju«.⁹

Stvarno, ako Misa nije žrtva Križa i ako u njoj nije pravi i živi Krist, Bogo-čovjek, onda ništa ne može ni dati. Što počinje dolaziti do te malodušnosti, ne smijemo se čuditi ako vjera u žrtvu Križa i u Kristovu prisutnost u njoj počinje blijediti. No Misa je žrtva Križa i pravi Krist se nalazi u njoj. Tu je Božja ljubav došla do vrhunca. I tko se na tom izvoru hrani živom vjerom i žarkom ljubavlju, ne može ostati bez vedrine, bez nade, bez poleta, jer se hrani na izvoru ljubavi od koje dolazi polet i žar: *Caritas Christi urget nos* (2 Kor 5, 14); jer se hrani Kristovim uskrsnulim Tijelom i Krvi, koji su vječno mladi. Zato svećenik koji pobožno čita sv. Misu i nastoji da postane sličan žrtvovanom Kristu nikad duhovno ne stari. O toj svećeničkoj mladosti nehotice je posvjedočio i papa Ivan kad je u 79. godini života za vrijeme duhovnih vježbi uskliknuo: »Oh, kakvu mi nježnost i nasladu, koja odmara, donosi moja jutarnja Misa!«¹⁰

b) Euharistija je vrhunac svega apostolskog djelovanja

Euharistija je ne samo izvor evangelizacije već je ona i njezin vrhunac: k njoj moraju voditi i dovoditi sva svećenička apostolska nastojanja. Istina, u tom radu mogu se razlikovati razne postaje, ali meta, cilj, prema kojemu treba sve usmjeravati, ostaje Euharistija. Tako se ulazak u Crkvu preko vjere i krštenja usavršuje euharistijskom Žrtvom:

Apostolski naponi su upravljeni k tome da se svi koji su vjerom i krštenjem postali Božja djeca sastanu zajedno, da usred crkve hvale Boga, sudjeluju kod Žrtve i blaguju večeru (konstitucija o liturgiji, br. 10). Čovjek je potpuno ušao u Crkvu kad se počeo gostiti na euharistijskom stolu.

No svećenik se ne može zadovoljiti time da se netko počeo gostiti na euharistijskome stolu. On mora raditi na tome da vjernici prožmu

⁸ TERTULIJAN, PL 2, 852.

⁹ Sv. IVAN ZLATOUSTI, PG 59, 261.

¹⁰ Oh, che tenerezza e che delizia riposante, questa mia messa mattutina. Il giornale dell'anima, Rim 1967, str. 348.

čitav svoj život, osobni, obiteljski i društveni, evanđeoskim duhom. Zato koncil osuđuje one koji misle *da se mogu tako predati zemaljskim poslovima kao da su ovi posve tuđi vjerskom životu, koji bi se po njihovu mišljenju, sastojao samo u vršenju nekih kulturnih čina i nekih moralnih dužnosti. Taj nesklad kod mnogih između vjere koju ispovijedaju i svakidašnjeg života treba ubrojiti među najteže zablude našega vremena* (*Gaudium et spes*, br. 43). Dok se pak vjernici trude da evanđeoskim duhom ožive sav svoj i društveni život, oni vrše svoje kraljevsko svećeništvo i postaju *duhovne žrtve ugodne Bogu, koje se u služenju Euharistije pobožno prinose Ocu s prinosom Gospodinova Tijela* (*Lumen gentium*, br. 34). Vrhunac njihove djelatnosti ostvaruje se, dakle, u Euharistiji. Stoga bi bilo štetno za život vjernika, kao i za sam apostolski rad svećenika, kad ih ne bi usmjeravao prema Euharistiji. U njoj, naime, njihovo svećeništvo preko ministerijalnog svećeništva zadobiva svu svoju vrijednost:

Prezbiterском služбом духовна жртва вјерника у сјединјењу са жртвом Христа, јединог посредника, долази до пунице и приказује се преко руку свећеника у име цијеле Цркве на некрван начин и сакраментално док не дође сам Господин. То је циљ службе преzbitera и у томе се она испуња (Presbyterorum ordinis, br. 2).

U euharistijskoj pak Žrtvi svećenik i vjernici moraju također naći poticaja za daljnji rad, naime za što veće međusobno jedinstvo i za jedinstvo s drugim ljudima. Euharistija je, naime, sakrament jedinstva. No bila bi velika zabluda kad bismo pomišljali da ga ona stvara na automatski način. Ako ne ostvarimo uvijek jedinstva, euharistijska milost jedinstva ostat će nekorisna i бесплодна. Uvjeti pak svakog pravog jedinstva jesu: istina, sloboda, pravda i ljubav, koja uza sve ovo pretpostavlja i poniznost, pouzdanje, molitvu, samoprijegor i rad. Zacijelo, rad na jedinstvu svijeta i na jedinstvu među kršćanima i među samim katolicima nadvisuje ljudske snage. Ali uvjereni smo da je Krist uvijek prisutan u svijetu preko euharistijske Žrtve te da će on postepeno ostvariti to čudo ako budemo vjerovali u njega i činili ono što on traži da bi došlo do tog jedinstva.

c) Euharistija je središte svega apostolskog djelovanja

U svome apostolatu svećenik mora imati dodir s Kristom, biskupima, braćom svećenicima i s ostalim ljudima. Da bi pak uspio djelovati i ponašati se na autentičan, dosljedan način, potrebno je da sav svoj rad prožme euharistijskim ozračjem ili, drugim riječima: Euharistija treba da postane središte njegova života i djelovanja.

Taj će zahtjev u odnosu prema Kristu bitno ostvariti ako prema njemu bude zauzimao onaj stav koji zauzima za vrijeme sv. Mise. Za vrijeme Mise svećenik radi u Kristovo ime i na poseban ga način predstavlja. Stoga je njegova služba ministerijalna, on je doista njegov službenik, njegov

sluga. Bez toga sluge Krist, koji je jedini svećenik Novoga zavjeta i jedina Žrtva, ne može prikazati svoju Žrtvu. Ali ni ministerijalni svećenik ne može dostojno izvršiti svoju službu za vrijeme euharistijske Žrtve ako se ne sjedini s Kristovim žrtvenim osjećajima i ne bude sam sebe žrtvovao. (Usp. *Presbyterorum ordinis*, br. 13). To žrtveno stajalište prema Kristu svećenik mora zauzeti i u ostalom pastoralnom radu, u kojemu vrši službu Krista, Glave i Pastira (ib., br. 6). Stoga on traži od svećenika da bude sjedinjen s njime jer jedino on može uspješno djelovati na srce i na volju ljudi. Istina, to je sjedinjenje s Kristom u raznom apostolskom djelovanju manje negoli u euharistijskom celebriranju, ali u biti svećenik ostaje i u jednom i u drugom slučaju samo jednostavan Kristov službenik: i Apolon i Pavao, koji su vas priveli vjeri, svaki je od njih sluga, kako mu je Gospodin dao (usp. 1 Kor 3, 5).

Teško ćemo se ponašati kao dosljedni svećenici prema biskupu (pa i prema ostalim biskupima, koji čine biskupski kolegij) i prema braći svećenicima bez euharistijskog duha.

Preko biskupa smo primili svoje svećeništvo, ističe *Presbyterorum ordinis* (br. 5). Svaki put kad celebriramo ili podjeljujemo neki sakrament hijerarhijski smo povezani s biskupom (ib.). U pojedinim mjesnim zajednicama vjernika, nadodaje *Lumen gentium*, (svećenici) čine na neki način prisutnim biskupa, s kojim su vjerno i velikodušno sjedinjeni (br. 28). Svećenici kao suradnici biskupskog reda pozvani su da služe Božjemu narodu i čine jednu svećeničku službu sa svojim biskupom (ib.). Zbog tog njihova udjela u svećeništvu i misiji neka svećenici priznaju biskupa kao svoga oca i neka ga sa štovanjem slušaju. Biskup pak neka smatra svećenike, svoje suradnike, kao sinove i prijatelje (ib.). Biskupi kao članovi biskupskog zbora dužni su po Kristovoj ustanovi i naredbi voditi brigu za opću Crkvu, moraju promicati i štititi jedinstvo vjere i zajedničku stegu Crkve te učiti vjernike da ljube čitavo mistično tijelo Kristovo (usp. ib., br. 23). Svećenici su pak snagom svetog ređenja i misije među sobom povezani tijesnim bratstvom, koje se mora dragovoljno i rado očitovati u uzajamnoj pomoći, i duhovnoj i materijalnoj, i pastoralnoj i osobnoj, na sastancima i u zajedništvu života, rada i ljubavi (br. 28).

Kako čudno zvuči taj vatikanski nauk o našim međusobnim odnosima! Previše smo ga demitizirali. Zar praksa nije prebrzo demantirala velike koncilске nade i još veća njegova iščekivanja? Na Zapadu se može nerijetko čuti riječ da je koncil već zastario. Skromno mislim da ne bismo premisiono ustvrdili kad bismo rekli da se u toj točki, tu i tamo, još nije ni začeo! Teško je nešto začeti, tj. o nečemu ozbiljno razmišljati, da bi se u životu ostvarilo, bez euharistijskog duha, koji nužno traži samoprijegor, žrtvu, promjenu ili obnovu, i to svoju, vlastitu, unutrašnju. I u odnosu prema ostalim ljudima taj će nam duh biti od velike koristi. Istina, moramo uvijek biti svjesni svoga svećeničkoga dostojanstva, tj. da vršimo svoju službu u ime Krista, Glave i Pastira (usp. *Lumen gentium*, br. 28, i *Presbyterorum ordinis*, br. 12), ali ona neće imati velikog učinka na ljude ako se

k njima ne budemo približavali u stavu službenika, koji u neku ruku postaje njihova hrana svjedočanstvom svoga žrtvovanog života i svoje riječi: *Danas ljudi pridaju malenu važnost riječima, dok svjedočanstvo života, koji pokazuje radikalno obilježje Evanđelja, ima veliku privlačivu snagu.*¹¹ Zato nije čudo što zadnja Biskupska sinoda ističe da je *čitava norma svećeničkog života izražena*¹² Isusovim riječima: *Ja sebe samog posvećujem za njih da i oni budu posvećeni istinom* (Iv 17, 19).

Da bi pak svećenik postigao taj duh, nije dovoljno pobožno misiti, i s najboljim dispozicijama. On mora živjeti u intimnosti euharistijskog Krista, na koju se treba naviknuti već od sjemenišnih i bogoslovskih dana.¹³ Poznati radnički biskup iz Lyona msgr. Ancel napisao je:

*Bilo bi uzaludno tražiti od sjemeništaraca da postignu pravu intimnost s Kristom ako se ona ne bi osnivala na Euharistiji. Uvijek moramo biti zabrinuti kad se sjemeništarci ne znaju spremati za Misu, niti se spremaju i kad se poslije Mise ne zahvaljuju, ili kad zanemaruju euharistijske pohode. No istodobno se moramo pitati ima li njihovo jedinstvo s Kristom dovoljno odnosa s njihovim životom i s njihovim apostolatom; znadu li oni govoriti Kristu o svakodnevnom događajima i o osobama s kojima žive ili koje susreću u svojim apostolskim pokušajima; idu li na povratku u sjemenište spontano u kapelu da se razgovaraju s Kristom o svemu što su vidjeli i čuli.*¹⁴

Na tu intimnost s Kristom pozvao je koncil sve svećenike ovim divnim tekstom:

Da bi (prezbiteri) obavljali svoju službu vjerno, neka im bude na srcu dnevni razgovor s Kristom Gospodinom u posjećivanju i u osobnom čašćenju svete Euharistije. Neka se rado povlače u duhovnu samoću i neka cijene duhovno vodstvo. Na mnogo načina, a napose razmatranjem kao prokušanom unutrašnjom molitvom i različitim oblicima molitve, koje prezbiteri slobodno odabiru, neka traže i od Boga usrdno mole onaj duh pravog klanjanja, po kojem se, zajedno s povjerenim pukom, tijesno sjedinjuju s Kristom, posrednikom Novoga zavjeta, te tako mogu, kao posinci, vapiti »Abba, Oče« (Prebyterorum ordinis, br. 18).

Tim riječima, nadodaje kardinal Garrone, prefekt za katolički odgoj, *dotiče se jedna od najtežih i najdelikatnijih točaka današnjega svećenika. Kult adoracije oltarskom Sakramentu bio je dio, u savjesti i po zakonu, svagdanjih svećeničkih obveza. Na podnožju oltara svećenik se navikavao sabirati već od sjemenišnih dana. Euharistija je bila najuzvišenije mjesto gdje je on nalazio, u tišini i zbog Kristove sakramentalne blizine, svijest*

¹¹ *Synodus episcoporum, De sacerdotio ministeriali*, Typis polyglottis Vaticanis 1971, br. 4a, str. 23.

¹² *Ibidem*, br. 3, str. 22.

¹³ *Usp. Optatam totius* br. 8; *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, br. 54, str. 42.

¹⁴ Nav. prema zborniku *L'Eucharistie*, Paris 1969, str. 170.

o svome svećeničkom jedinstvu s Bogom. Treba imati odvažnosti i priznati, ističe Garrone, da se na taj izvor više ne ide kao što se nekada išlo. Današnji čovjek izbjegava sabranost: pred njom strahuje kao pred prazninom. On se stoga boji da se sastane sa samim sobom. No jasno je da je taj put (sabranošći) jedini na kojemu se može osigurati ili bar zajamčiti susret s Bogom. Čovjek koji se boji šutnje i sama sebe dokazuje istodobno i potajno da mu je ona potrebna. Zato je povratak, bez sumnje, novim putovima, euharistijskoj adoraciji jedan od najvažnijih predmeta svećeničke pedagogije i vjerojatno temeljno sredstvo da bi svećenik ponovno zadobio smisao i ukus za molitvu.¹⁵

* * *

Kad su arškom župniku donijeli posljednji put sv. Pričest na smrtnu postelju, bolno je uzdahnuo: »Teško je po posljednji put pričestiti se.«¹⁶ Bio je to uzdah duše koja je sigurno odala tajnu njegova života i izraz ljubavi prema Euharistiji i zahvalnosti za sve ono što je svetac primio od nje tijekom svoga svećeništva. Jer »svećeništvo«, kako je on govorio, »tako je teška stvar da ga svećenik ne bi mogao snositi kad ne bi imao radosti da može služiti sv. Misu.«¹⁷

»Prije nekoliko godina«, priča nadbiskup Genove, kardinal Siri, «išao sam u sanatorij Arco da obavim neki posao. Nađoh tamo svećenika, tuberkuloznog misionara. Bio je gotovo na umoru. Mogao je živjeti još nekoliko tjedana, najviše mjesec dana. Sav se raspadao. Imao je i druge bolesti zbog kojih je bio stvarno razapet. I reče mi:

— Molim vas za jednu milost. Vi sigurno uvidate da je moja krv zatrovana i da se sav raspadam. No zatražite od pape dopuštenje da mogu takav kakav sam, jer ne mogu stajati na nogama, ležeći reći Misu, jednom, samo jednom. Ne tražim ništa drugo. Veseo sam što mogu prinijeti život za Crkvu, za papu; zadovoljan sam što umirem, ali molim jednu stvar: neka mi se dopusti da mogu još jednom reći Misu, jer mi je potrebna dispensa. Vi razumijete, dispensa od svega.

— Dobro — odgovorih mu — ali ne znam hoću li uspjeti.

Nekoliko dana kasnije otišao sam u audijenciju Piju XII., ispričao mu slučaj i zamolio ga:

— Svetosti, molio bih vas za jedan dar: da taj svećenik smije misiti ležeći, bar jednom. Ako se obratim Kongregaciji za obrede, morat ću čekati godinu dana, a on će u međuvremenu umrijeti. Osim toga, Kongregacija mi to neće dopustiti, jer je taj čovjek stisnut u klupko. Zato neće moći obući misno ruho, morat će celebrirati ležeći u krevetu, sav smotan. Ta će Misa biti bez svih liturgijskih propisa. Svetosti, samo jednom!

¹⁵ Nav. prema zborniku *L'Eucharistie*, str. 27.

¹⁶ Ibidem, str. 31.

¹⁷ Nav. prema Cl. DILLENCHNEIDER, o. c., str. 48—49.

Opazih da su se oči Pija XII. orosile suzama. Nije uspio izreći ni riječ. Poslije nekoliko trenutaka reče mi:

— Zar samo jednom? Jadna li čovjeka! Neka misli tako dokle god bude živio!¹⁸

* * *

Ogromno polje rada čeka svakog svećenika. Bezbroy duša, koje možda nikada nisu ni čule za Misu, čekaju da ih on dovede k njoj. U tom nastojanju mora biti svjestan da i sam Bog upravlja sve stvari u smjeru njegova rada, da je čak i zlo poniženo jer mora služiti dobru. Koliko će od tih duša svećenik stvarno privedi Misi, nemoguće je saznati, ali da će mnoge od onih, za koje se pobojava i strepi, uživati njezine plodove, u to ne treba posumnjati. Bilo kako bilo, čitav život ne bi ostao besmislen i bez sadržaja kad bi se utrošio za to da prinese jednom, samo jednom, živom vjerom i žarkom ljubavlju, zajedno s Kristom, euharistijsku Žrtvu.

¹⁸ G. SIRI, *Esercizi spirituali*, Assisi 1962, str. 454.